

Revista periòdica
N. 56 • Tardor de 2011

<http://www.pangea.org/epueblos>

entrepobles

cooperació poble a poble

Empresa privada i cooperació: sumant recursos i capacitats o fent-se amb el pastís?

**Entrevista a
Janaina Stronzake – MST Brasil**

**Sàhara: terres i pobles
sense sobirania**

**Feminismes i violència:
reflexionar per transformar**

COOPERACIÓ

Empresa privada i cooperació: sumant recursos i capacitats o fent-se amb el pastís?

Jesús Carrión i Iolanda Fresnillo – Observatori del Deute en la Globalització (ODG)

S U M A R I

Empresa privada i cooperació: sumant recursos i capacitats o fent-se amb el pastís?	2-5
Sàhara: terres i pobles sense sobirania	6-8
Entrevista a Janaina Stronzake – MST Brasil	9-10
Feminismes i violència: reflexionar per transformar	11-12
Dies de vergonya, i de demostració popular	13
Cultopias, nou web d'Entrepobles	14
Maleta pedagògica sobre sobirania alimentària	15

EDITA

Entrepobles

Associació declarada d'utilitat pública UP-78093-SD

MAQUETACIÓ I IMPRESSIÓ
Fundació Tam-Tam

DIPÒSIT LEGAL
B-21094-89

Entrepobles no s'identifica necessàriament amb les opinions expressades en aquest butlletí

Foto de coberta:

Lupa Comunicació Social
Acció davant el Parlament de Catalunya contra la «defunció» de les polítiques públiques de cooperació

L'empresa com a agent de cooperació

Estem assistint a un procés de canvis profunds en les polítiques públiques de cooperació internacional, en què, a més d'haver-hi altres transformacions, s'està avançant a passos de gegant cap a una major promoció del rol de les empreses amb ànim de lucre com a agents de desenvolupament. Aquest canvi de paradigma ha adquirit molta importància els darrers anys, tot i que el sector privat fa dècades que participa de les polítiques públiques de cooperació. Però, si fins ara el sector privat es considerava un simple *implementador* de les polítiques públiques de cooperació, ara ho és com a actor clau i promotor del desenvolupament.

Un dels principals arguments en què es basa aquesta tendència és el que vincula, massa sovint de manera no fonamentada, creixement econòmic i desenvolupament. Més enllà del fet que el creixement econòmic no ha estat mai una garantia de desenvolupament equitatiu, humà i sostenible, cal destacar que es presenta, també sense fonament, l'empresa privada com a únic agent capaç de promoure el creixement.

De fet, és important destacar els avenços que hi ha hagut en les darreres dues dècades d'experiència en cooperació en la concepció de desenvolupament. Tant en l'àmbit institucional com en el social, la concepció de desenvolupament ha passat de ser merament econòmica a ampliar-se i adquirir dimensions de desenvolupament humà. Un exemple clar d'aquest canvi de paradigma és l'aparició d'índexs alternatius al PIB per mesurar el desenvolupament d'un país o regió, com ara l'índex de desenvolupament humà proposat pel Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD), que inclou indicadors no solament econòmics. S'ha passat d'una concepció de la cooperació basada en la cobertura de necessitats bàsiques en la idea de garantir els drets bàsics, a una cooperació

basada en la garantia dels drets humans i els drets econòmics socials i culturals (DESC). S'ha incorporat amb força en la pràctica de la cooperació la importància estratègica de l'organització social i l'apoderament de la societat civil a l'hora de construir aquest desenvolupament humà i de garantir aquests drets. En definitiva, s'ha seguit un camí teòric i pràctic que trenca el mite que el creixement econòmic porta al desenvolupament econòmic, i que el desenvolupament econòmic no garanteix un desenvolupament humà integral i sostenible. Un gir en el paradigma de la cooperació que situï l'empresa com a actor central per promoure el desenvolupament (econòmic) es contraposa a la concepció de desenvolupament humà i sostenible, ja que les empreses no estan capacitades per conduir ni assegurar una cooperació basada en drets i processos d'apoderament. Més aviat, l'experiència de seguiment de l'acció de les empreses transnacionals als països del Sud, ens diu que l'actuació d'aquestes va en el sentit contrari.

La justificació del paper de les empreses en el desenvolupament es basa també en les teories conegudes com la base de la piràmide,¹ capitalisme inclusiu o estratègies a favor dels pobres. Malgrat la diversitat de nomenclatures, l'objectiu és comú: davant d'un mercat de 4.000 milions de pobres, s'han de fer negocis rendibles que serveixin als pobres, ja que fent-los consumidors se'ls ajuda a sortir de la pobresa. Ho anomenen relacions mútuament profitoses entre empreses i persones excloses, ja que, amb un paper més rellevant per a l'empresa, no solament hi guanya la cooperació (en recursos, capacitats i provisió de béns i serveis) sinó també l'empresa (en mercats i oportunitats de negoci).

Conjunturalment, la crisi econòmica ha donat lloc a un important reforçament

1. Prahalad, C. K. *The Fortune at the Bottom of the Pyramid*, Wharton School Publishing, Nova Jersey. 2004.

d'aquesta tendència. La reducció cada cop més important dels pressupostos públics de cooperació ha portat a algunes administracions a assenyalar l'empresa privada com una possible font per pal·liar l'escassetat de recursos. El mateix director de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD), Carles Llorens, ha declarat que, per fer front a la retallada del pressupost de cooperació catalana per al 2011, una font de recursos «pot ser el patrocini per part d'empreses, opció que preveu la Llei d'acompanyament dels pressupostos».² A la vegada, i també en el marc de la crisi, les administracions assenyalen també la necessitat de donar suport, si cal a través d'instruments de cooperació, als processos d'internacionalització de l'empresa per tal que aquesta pugui accedir a nous mercats i així suplir la manca de demanda en els mercats locals. Per la seva banda, el Pla Director de la Cooperació Espanyola (2009-2012) considera fonamental integrar el sector privat empresarial en el sistema de cooperació «atès el seu potencial com a actor de desenvolupament».³ I de fet, tant el govern català a través de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament de la Generalitat de Catalunya (ACCD) i ACCIÓ com el govern espanyol a través de l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament (AECID) han posat en marxa convocatòries de subvencions per promoure la cooperació empresarial.

Ajuda lligada

Al llarg de dècades les empreses han participat en els projectes de cooperació com a executors de projectes a través del que es coneix com a *ajuda lligada*, com la que proveïa de crèdits FAD espanyols. El Comitè d'Ajuda al Desenvolupament de l'OCDE (CAD) ha reclamat de manera reiterada l'eliminació de l'ajuda lligada, ja que aquesta «resta valor i eficàcia a la lluita contra la pobresa». De fet, l'ajuda lligada «incrementa el cost dels béns i serveis entre un 15 i un 30%, i fins a un 40% o més en el cas de l'ajuda alimentària».⁴ Per la seva banda, el PNUD ha denunciat que «a l'hora de treballar per la reducció de la pobresa, no tots el diners tenen el mateix valor, ja que una part important del que es declara com a ajuda al desenvolupament no ho és, sinó que torna als països rics en forma de contractes que beneficien les seves grans empreses (...) que és la manera més notòria d'arruïnar de manera encoberta l'eficàcia de l'ajuda».⁵ De fet, fa una dècada que els governs donants van acordar deslligar tota l'ajuda d'interessos comercials interns.

Tot i això, l'Estat espanyol s'ha mantingut amb els crèdits FAD al capdavant dels països de l'OCDE amb major percentatge d'ajuda lligada fins a l'any 2006. Globalment, dos terços dels contractes per executar els projectes de cooperació internacional encara van a empreses del país donant, segons

Part important del que es declara com a ajuda al desenvolupament no ho és, sinó que torna als països rics en forma de contractes que beneficien les seves grans empreses

2. Premsa de l'ACCD. «Carles Llorens reafirma el compromís amb la cooperació davant la Comissió del Parlament», de juliol de 2011. <http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/detall.do?id=116157>.

3. MAEC. *Plan Director de la Cooperación Española 2009-2012*, 13 de febrer de 2009. <<http://www.maec.es/es/MenuPpal/CooperacionInternacional/Publicacionesydocumentacion/Documents/Plan%20Director%202009-2012.pdf>>.

4. Edward J. Clay; Matthew Geddes; Luisa Natali; Dirk Willem te Velde. *The developmental effectiveness of untied Aid*. Overseas Development Institute (ODI), octubre de 2008. <<http://www.oecd.org/dataoecd/5/22/41537529.pdf>>.

5. PNUD. *Informe de Desenvolupament Humà, 2005*, pàg. 114, Nacions Unides, Nova York. A: Gomez Gil, C.; Gómez-Olivé, D.; Tarafa, G. *La Il·legitimitat dels crèdits FAD: trenta anys d'Història*. ODG – Icaria Editorial. Barcelona, maig de 2008.

UFA

un recent informe de l'Eurodad.⁶ Aquesta «ajuda bumerang» es dona també en els organismes multilaterals. Segons el mateix informe, més de la meitat dels contractes de projectes finançats pel Banc Mundial, en els estudis de cas duts a terme, van anar a parar a mans d'empreses estrangeres. De fet, entre el 2003 i el 2009, i segons dades de l'Institut Espanyol de Comerç Exterior (ICEX), les empreses espanyoles van aconseguir prop de 1.500 milions de dòlars en contractes del Banc Mundial i del Banc Interamericà de Desenvolupament.⁷

Partenariats públics-privats

Una altra manera de fomentar la participació de les empreses privades en la política pública de cooperació són les anomenades aliances públiques-oprivades per al desenvolupament (APPD). Els processos de privatització de la gestió de serveis públics han fet que es multipliquin les APPD tant al Sud com al Nord, en àmbits tan diversos com la construcció i la gestió d'infraestructures de transport, els serveis d'abastiment d'aigua, electricitat, gas o l'accés a les telecomunicacions. El raonament de base és que tot allò que es gestiona des de l'esfera pública és ineficient, i que pel fet de traspassar-ho a l'esfera privada es converteix en eficient.⁸ Les aliances públiques-privades per al desenvolupament (APPD) han de generar un impacte positiu en el desenvolupament, de manera que es trasllada el mite de l'eficiència del sector privat també a l'àmbit de la cooperació per al desenvolupament. Des d'aquesta perspectiva, el desenvolupament s'associa a l'increment d'accés a béns i serveis per millorar la qualitat de vida.

El II Pla Director de la Cooperació Espanyola (2005-2008) proposava les APPD com un instrument adequat per integrar el sector privat empresarial com a actor de desenvolupament i en l'actual III Pla Director (2009-2012) s'especifica que s'ha

d'endegar un «pla d'actuació de foment de les APPD».⁹ La primera APPD va tenir lloc l'any 2007, amb la participació de l'empresa transnacional ACS.¹⁰ El juliol de 2010, la Secretaria d'Estat de Cooperació, tres empreses espanyoles (Telefónica, BBVA i Santillana) i quatre ONGD (Ayuda en Acción, Ecología y Desarrollo, Entreculturas - Fé y Alegría y Solidaridad Internacional) van signar l'acord per desenvolupar una APPD al Perú.¹¹ També és interessant el cas del Fondo de Cooperación para el Agua y Saneamiento (FCAS)¹² a l'Amèrica Llatina, un programa d'aliances entre entitats públiques que, segons denúncies d'Enginyeria sense Fronteres, s'han transformat en públiques-privades. L'objectiu del FCAS era afavorir la gestió pública, integral i participativa de l'aigua, però contràriament les grans empreses transnacionals espanyoles del sector hi cerquen l'ampliació a nous mercats a través de l'adjudicació de contractes i de l'assessorament al Fons.¹³

Cooperació financera

Hem de destacar també el nou instrument de cooperació financera espanyola, el Fondo para la Promoción del Desarrollo (FONPRODE), resultat del procés de reforma dels crèdits FAD. Aquest instrument, tot i que està deslligat formalment dels interessos comercials espanyols, té entre els seus objectius prioritaris el creixement econòmic a través del suport al sector privat als països del Sud. Entre altres mecanismes, FONPRODE preveu la promoció de microcrèdits, tant de manera directa com a través d'intermediaris financers, com ara bancs comercials, que gràcies a la gestió d'aquests recursos puguin entrar més fàcilment en un

*El FONPRODE
té entre els
seus objectius
prioritaris el
creixement
econòmic a
través del suport
al sector privat*

6. Eurodad. *How to spend it: Smart procurement for more effective aid*, setembre de 2011.

<<http://www.eurodad.org/whatsnew/reports.aspx?id=4639>>.

7. Departament Multilateral de l'Oficina Comercial de l'Ambaixada Espanyola a Washington DC. *Banco Mundial, Banco Interamericano de Desarrollo y Millenium Challenge Corporation. Oportunidades de Negocio para Empresas españolas*, abril de 2011. <http://www.soscomunica.com/icex2/doc/Seminario422/icex11_washington_antena_hormigo_diapos.pdf>.

8. Casado, F. *Alianzas Público-Privadas para el Desarrollo*. Fundación Carolina. Madrid, 2007.

9. Vázquez, O. *Las APPD y la necesidad de contar con un sistema de elegibilidad*, juny de 2011. <http://www.odg.cat/documents/formacio/2011_06_04_orencio_vazquez.pdf>.

10. Aroca, I.; Letón, H. *Multinacionales y cooperación al desarrollo se alían para conquistar nuevos mercados*. Diagonal Periódico núm. 133. Madrid, 21 de setembre de 2001. <<http://www.diagonalperiodico.net/Multinacionales-y-cooperacion-al.html>>.

11. AECID. *Firma de «Declaración de Intenciones» sobre la constitución de una alianza público-privada para el desarrollo en Perú*, juliol de 2010. <http://www.aecid.es/en/noticias/2010/06_Junio/2010_06_Alianza_desarrollo_Peru.html>.

12. <<http://www.fondodelagua.aecid.es/>>.

13. Enginyeria Sense Fronteres. *En el Fondo no hay Agua, sólo intereses*, febrer de 2011. <<http://www.catalunya.isf.es/mailling/20110207ComunicadoFondoAgua.pdf>>.

mercat de milions de persones al Sud que no tenen cap compte bancari.

A més, FONPRODE proveeix també de fons per a l'adquisició de «capital o quasi-capital a institucions financeres i vehicles d'inversió». Aquest mecanisme inclou aportacions de recursos de l'AOD a fons de capital, fons de fons, fons de capital risc, fons de capital llavor i altres fons d'inversió. L'objectiu d'aquests fons d'inversió és principalment el retorn de la inversió, rarament tenen mandat de desenvolupament i, en moltes ocasions es donen pràctiques de corrupció¹⁴ i altes ràtios de fracàs, especialment en els fons de capital risc.¹⁵ Aquest fracàs és difícil de controlar ja que són sovint fons opacs, amb seu a jurisdiccions fiscals no cooperatives (paradisos fiscals), de manera que es perd la possibilitat de control per part dels petits inversors, com acostumen a ser les agències de desenvolupament públiques. Així, el nou FONPRODE posa també l'èmfasi en el reforç de la inversió privada i el creixement econòmic.

El rumb empresarial, un bon destí per la cooperació internacional?

Tal com hem vist, amb l'ajuda lligada, la promoció de les APPD, les convocatòries per a empreses, o la cooperació financera de FONPRODE, es va pel camí de la privatització de la cooperació internacional, que ens allunya del paradigma de cooperació transformadora. En cap cas els valors d'aquests instruments consideren la dificultat de conciliar en un mateix projecte els interessos de rendibilitat i maximització dels guanys a curt termini del sector privat, amb els objectius de reducció de la pobresa i desenvolupament humà i sostenible a llarg termini.

És important també qüestionar quin sector privat serà el beneficiat per aquest nou

paradigma. Les APPD, per exemple, es pensen en clau d'oportunitat de negoci per a les empreses espanyoles en lloc d'ajuda a desenvolupar el teixit de micro, petites i mitjanes empreses dels països receptors. Al final, se'n beneficien empreses transnacionals que, paradoxalment, tenen antecedents de vulneració dels drets humans. En el cas dels fons d'inversió, com els que poden rebre els recursos de FONPRODE, el benefici principal reverteix en els inversors internacionals, i els receptors de la inversió acostumen a ser sectors ja per si mateixos rendibles. Les dones, les comunitats indígenes i altres sectors més marginals de l'economia no estan entre els principals beneficiaris d'aquest tipus de «cooperació financera».

En general, aquest paradigma menysté per sistema la gestió pública per ineficient, i s'intenten exportar models organitzatius i empresarials aliens a les realitats de destí. Però també de manera paradoxal, es tenen molts exemples en què l'actuació de l'empresa privada en el sector de serveis bàsics (aigua, energia, salut...) ha perjudicat la provisió d'aquests serveis.¹⁶

En qualsevol cas, cal un posicionament ferm entre les organitzacions de cooperació i solidaritat per tal d'afrontar aquests moments de canvi de paradigma fomentant el debat, tant amb les administracions públiques, com en sectors amplis de la població. Al cap i la fi el procés de privatització de la cooperació no és més que el corollari de l'assalt en tota regla als drets i els serveis públics que estem vivint al nostre país. Contràriament, si agafem el rumb del sector privat en cooperació, tornem a la casella de sortida, on els interessos d'uns pocs prenen el lloc del desenvolupament humà i sostenible. ■

16. González, I; Fresnillo, I. *Deute a Canvi d'Aigua. La trampa de les iniciatives de reducció de deute extern i els processos de privatització d'aigua a l'Àfrica subsahariana*. ESF – ODG, juliol de 2009. <http://www.odg.cat/documents/publicacions/esferes6_aguaHIPC.pdf>. Eurodad. *Public Private Partnerships: Fit for development? Eurodad submission to the WP-EFF*. Juny de 2011. http://www.eurodad.org/uploadedFiles/Whats_New/News/PPP_Eurodad_Final_in%20template1%281%29.pdf

14. Counter Balance. *EIB and corruption in Africa*, abril de 2011. <<http://www.counterbalance-eib.org/?p=1239>>.

15. Intervenció de Nicholas Hildyard a la Conferència «The growth of private sector finance and what it means for development», Londres, 22 de novembre de 2010. <<http://brettonwoodsproject.org/art-567281>>.

Les dones, les comunitats indígenes i altres sectors més marginals de l'economia no estan entre els principals beneficiaris

AJUDA'NS A INCORPORAR A ENTREPOBLES NOVES SÒCIES I SOCIS ASSOCIAT I COL·LABORA ACTIVAMENT Butlletí de subscripció en la contraportada

Necessitem el teu suport per créixer i seguir garantint la nostra acció solidària amb **AUTONOMIA** i **INDEPENDÈNCIA**

TERRITORI I RECURSOS NATURALS

Sàhara: terres i pobles sense sobiranies *

Eva Torremocha – Agroecòloga

La condició del Sàhara Occidental, que el Marroc es va annexionar controvertidament el 1975, és una qüestió delicada als ulls de les autoritats marroquines, que continuen mostrant molt poca tolerància cap als qui expressen públicament opinions en favor de la independència del territori, i un conflicte que la comunitat internacional, especialment la Unió Europea i l'Estat espanyol, no sembla gaire decidida a abordar. Com és habitual en aquest 'cop d'ull i moltes arestes' es recullen declaracions i comentaris que ajuden a desvetllar com es vulneren les sobiranies [també la sobirania alimentària] de tot un poble pels interessos d'unes quantes corporacions.

*El pacte
pesquer no
respectava
les lleis
internacionals
perquè no
beneficiava el
poble sahrauí*

La pesca

Per començar a entendre quins són «els interessos d'Espanya» en aquest cas val la pena fer un cop d'ull a l'Acord de col·laboració en el sector pesquer entre la Comunitat Europea i el Regne del Marroc, signat el 2006. Aquest conveni va establir que, durant els quatre anys següents a l'entrada en vigor (que finalment es va produir el 2007), la flota comunitària disposaria de 119 llicències per pescar en «aigües sota sobirania o jurisdicció del Marroc». A canvi, la monarquia alauí rebria de les arques de la Unió Europea un total de 36,1 milions d'euros anuals. El cas és que 100 d'aquestes 119 llicències van anar a parar a les mans de la flota espanyola, la més beneficiada de l'acord. El conveni no tindria major transcendència política si no fos perquè bona part de les anomenades «aigües sota sobirania o jurisdicció del Marroc» banyen les costes sahrauís.

El Parlament Europeu (PE) debat el nou acord per a la liberalització del comerç agrícola entre la UE i el Marroc, mentre espera un informe jurídic que determini si és legal o no, per incloure-hi els territoris i els productes del Sàhara Occidental. De moment es disposa d'un altre informe del servei jurídic del PE, que va determinar que el pacte pesquer no respectava les lleis internacionals perquè no beneficiava el poble sahrauí, malgrat que la flota europea pesca a les costes del Sàhara Occidental.

Els intercanvis comercials en matèria agrària

Respecte del protocol agrícola, la UE estima que «el Marroc és considerat «de facto» el poder administrador del Sàhara Occiden-

tal, considerat per les Nacions Unides un territori sense govern», segons van declarar recentment fonts comunitàries.

Aquest protocol, no és més que la ratificació de l'acord de liberalització comercial entre Brussel·les i Rabat, sobre el qual la Coordinadora d'Organitzacions d'Agricultors i Ramaders (COAG) ha mostrat el seu descontentament, subratllant que, una altra vegada, les autoritats comunitàries han actuat amb una doble moral, sacrificant el model de producció sostenible que demanen els 500 milions de ciutadans europeus a favor dels interessos comercials de grans corporacions agroexportadores.

Quant a la legalitat de l'acord, des de la UE hi afegeixen que no és il·legal que el protocol agrícola inclogui els territoris sahrauís, sempre que les seves poblacions se'n beneficiïn.

Els recursos naturals

Però la veritat és que en aquest territori on la població viu al llindar de la misèria hi ha enormes recursos naturals. Ara s'ha descobert que hi ha petroli davant del desert del Sàhara, entre la costa africana i Canàries, i el que ja se sabia, que hi ha ni més ni menys que unes reserves de 10.000 milions de tones de fosfats.

El 1962 es crea l'Empresa Nacional Mineira del Sàhara SA (ENMISA), amb l'objecte d'estudiar i valorar l'explotació del fosfat existent al territori, llavors anomenat Sàhara espanyol, i el resultat és el descobriment del jaciment Bou-Kraa. Des de llavors, diverses empreses amb seu a Espanya exploten fosfats, energia solar i àrids als territoris del Sàhara Occidental. Tot això, per descomptat, amb la connivència de l'Estat espanyol. La referència als «interessos d'Espanya» és,

* Article publicat per la revista *Soberanía alimentaria*

doncs, un eufemisme amb el qual s'eludeix l'explicació dels motius reals de naturalesa econòmica que estan darrere de la feble reacció de l'Executiu espanyol davant d'esdeveniments tan greus.

Què són i per a què serveixen els fosfats?

El fòsfor és un element altament reactiu, de manera que en la naturalesa mai no es troba lliure, sinó en forma de fosfats, que formen roques. Gairebé tot el fòsfor s'extreu dels fosfats minerals i aquest recurs no és ni molt menys il·limitat. De fet, se sol dir que el fòsfor és el recurs limitant (o coll d'ampolla) de l'agricultura industrial (l'agroecologia sap cuidar la terra sense recursos exògens) i, per tant, de la «seguretat alimentària» mundial. Depenent de qui faci els càlculs i amb quines dades es facin, i tenint en compte el creixement de la població, la durada de les reserves oscil·laria entre 50 i 125 anys. Els

fòsfor utilitzat en fertilitzants. I aquestes reserves s'estan esgotant, per la qual cosa les repercussions poden ser enormes.

El 70 % de les reserves de fosfats, comercialment explotables, està en mans de quatre països: els EUA (el major productor, consumidor i exportador), la Xina, Rússia i el Marroc (que té gairebé un 45 % de les reserves mundials). Al ritme actual d'extracció, les reserves mundials poden durar de 75 a 100 anys més, però els EUA esgotaran les seves reserves en uns 30 anys. A partir de llavors, els EUA en tindran més demanda que oferta i seran dependents dels seus proveïdors si no en controlen les reserves.

Els mètodes actuals de conversió de mineral en fertilitzant malgasten entre el 40 % i el 60 % del fosfat. Els agricultors de tot el món utilitzen els fosfats a discreció, per no quedar-se curts, «al cap i a la fi, com que és barat»... Gran part d'aquests fosfats acaben arribant a rius, aqüífers i mars, i provoquen

El fòsfor és un dels tres components principals dels fertilitzants i és crucial per al proveïment del sistema agroalimentari industrialitzat

problemes amb els recursos naturals, com podem veure amb el petroli, no comencen quan la producció s'acaba, sinó quan aconsegueix el seu màxim de producció.

El fòsfor és un nutrient essencial per a totes les plantes i animals, dels quals ens alimentem els éssers humans. És un dels tres components principals (juntament amb el nitrogen i el potassi) dels fertilitzants, i, per tant, és crucial per al proveïment del sistema agroalimentari industrialitzat. En poques dècades, el desenvolupament econòmic global podria estar limitat, no solament pel proveïment de petroli, també pel proveïment de fosfats, ja que el subministrament mundial d'aliments depèn del fòsfor i de les reserves de roca fosfòrica que és la principal font de

invasions d'algues que acaben amb l'oxigen de les aigües.

El 2008 el preu del fosfat es va quintuplicar —el del fosfat marroquí va augmentar el 547 %— a causa de l'augment del preu del petroli i de la demanda creixent de l'Índia i la Xina. El 2008, els preus dels aliments van experimentar un augment que va enviar 100 milions de persones més a viure en l'extrema pobresa. El mateix any, i en plena crisi alimentària, les tres empreses mundials més grans de fertilitzants, Potash, Mosaic i Yara, van incrementar els seus beneficis amb un 164 %, un 403 % i un 131 % respectivament!

A dia d'avui no hi ha gaire alternatives al proveïment de fosfats per a l'agricultura

Al ritme actual d'extracció, les reserves mundials poden durar de 75 a 100 anys més

Greenpeace

La situació actual del Sàhara és confusa ja que s'hi barregen diversos fenòmens que tenen la seva base econòmica en l'intent de controlar una de les majors reserves mundials de fosfats

industrial, ja que fabricar fosfats és impossible. Tot i que es pot recuperar de residus humans, animals i orgànics en general per a la reutilització, són poques les iniciatives que en fomenten el reciclatge. Els mètodes agroecològics de producció d'aliments estableixen tècniques de maneig que permeten eludir la dependència d'entrades externes, i que fan augmentar l'autonomia de les persones productores i el seu poder de decisió i actuació.

Així, la situació actual del Sàhara és confusa ja que s'hi barregen diversos fenòmens que tenen la seva base econòmica en l'intent de controlar una de les majors reserves mundials de fosfats. Deuen tenir alguna cosa a veure les mines de fosfats del Sàhara Occidental amb la impossibilitat que experimenta l'ONU per convocar un referèndum sobre l'autodeterminació del poble sahrauí? ■

RECORDANT L'IGNASI

Entrepobles

Al setembre, tot i que coneixíem la seva malaltia, ens va sorprendre la notícia de la mort del nostre amic i company Ignasi Álvarez Dorronsoro.

L'Ignasi va ser un d'aquests referents durant diverses dècades per a molta gent i col·lectius compromesos en la lluita per una transformació social i política d'aquest sistema. Va ser un analista, assagista i divulgador de diverses temàtiques centrals en la nostra societat com la qüestió nacional o la immigració i ciutadania. Va ser també des de Catalunya un dels principals promotors de la idea de

la construcció d'Entrepobles, quan no era més que això: una idea. I, sobretot, ens interessa destacar des d'aquí que durant set anys va dedicar el seu temps generosament i discretament, a «jornada completa», a col·laborar activament amb Entrepobles.

A l'Assemblea de Sevilla del 2005 ens vam començar a acomiadar mútuament, almenys pel que feia a la seva col·laboració permanent. Aleshores encara no sabíem res sobre la malaltia que l'estava rondant...

D'aquests anys compartits més estretament recordarem per sempre la seva conversa «enciclopèdica», entusiasta i inesgotable, així com el caliu del seu somriure i la seva mirada de complicitat. Recordarem les seves anàlisis agudes, però també la seva senzillesa i la seva disposició constant a arromangar-se amb tota naturalitat per fer les tasques més administratives i burocràtiques, que, per desgràcia, ens toca també afrontar. I també, per què no dir-ho, tots els menjars i sobretauls de què vam poder gaudir al seu costat.

Des d'aquestes pàgines volem enviar-li un abraçada a la Montse i al David, als Álvarez Dorronsoro, i a tots els amics i amigues amb qui vam compartir l'Ignasi.

Entrevista a Janaina Stronzake – MST Brasil

Oti Rodríguez Olivas

«Mentre segueixi havent-hi terra sense gent i gent sense terra, continuarà la lluita per la reforma agrària»

Janaina Stronzake

Com va arribar l'MST a la seva vida?

Em van expulsar de la terra a mi i a la meva família per la Revolució Verda, pels deutes amb el banc i per haver començat a treballar la terra en el paquet tecnològic dels anys seixanta. A la dècada dels setanta, quan jo tot just acabava de néixer, vam perdre la nostra terra i vam anar a la ciutat. Aquí la meva mare era militant de les comunitats eclesials de base, lligades a la teologia de l'alliberament, de manera que vam començar a conèixer els moviments d'ocupació que hi havia al Brasil abans de l'any 1984. Així, amb la influència de la meva mare, el meu pare comença a participar i descobrir aquest moviment i reivindicar la reforma agrària. Al final, el 1984, gràcies al congrés nacional de fundació de l'MST que es va celebrar a prop de la meva ciutat, vam poder involucrar-nos-hi i l'any següent el pare, la mare i els meus vuit germans vam acampar. Des de llavors mai no hem sortit de la lluita.

Què ha significat l'MST en la seva vida?

La construcció de la vida humana des de l'essència de la mateixa vida humana. La possibilitat de desenvolupar unes capacitats mínimes de ser persones. Persones que poden contribuir i ajudar a construir el món, perquè un dels aspectes del capitalisme i el patriarcat que més em fa enfadar és quan prenen als nens i nenes el dret de desenvolupar-se, estudiar, viatjar, de conèixer cultures, músiques, art, altres llengües, etc., i dins de l'MST hem aconseguit fer-ho. Jo i els meus germans tenim una carrera, cosa que per a la pagesia brasilera és un somni pràcticament impossible, era un somni impossible fins que ens vam organitzar dins del moviment col·lectiu. Dec el fet d'haver pogut estudiar, viatjar i conèixer a l'MST. També el fet de sentir-me capaç de fer accions per ajudar les persones. És una alegria indescriptible.

Què significa per l'MST-Brasil el suport dels comitès d'amics i amigues?

Són fonamentals. Jo recordo que hi ha hagut moments, com ara en la massacre contra les dones el 2008, quan la policia ens va atacar per ocupar una hisenda d'eucaliptus i va haver-hi més de 80 dones ferides i 900 detingudes, en què amb fred i gana ens reconfortava saber que havia molta gent a tot el món que ens donava suport. Sabem que hi havia gent que es solidaritza amb la nostra causa.

Els comitès de suport, a més d'aportar recursos econòmics per contribuir a la lluita camperola, ens dona solidaritat espiritual i mística. Són una font d'ànim i força per seguir.

Parlant de la lluita de les dones dins de l'MST, quin és el paper de la dona camperola dins del moviment?

Històricament les dones han tingut un paper fonamental de recol·lecció i millora de les llavors, de la selecció natural d'espècies, de tenir cura de la salut i l'alimentació, etc. Però dins de l'MST comencem a descobrir un paper que va més enllà del de cuidadores. Un paper de lideratge dins de la lluita política. Aconsegüim sortir de la cuina per participar en les cooperatives, en la producció, en la lluita contra les empreses transnacionals i per jugar un paper de líders efectius en un moviment polític de masses. Sense dones la lluita no va del tot. Cal treure les dones de casa seva per combatre el capitalisme i el patriarcat.

Quina és la situació actual de l'MST en l'àmbit social, econòmic i polític?

A dia d'avui afrontem alguns reptes. Al Brasil es diu que s'intenta construir un estat de benestar social però s'intenta desmantellar

Històricament les dones han tingut un paper fonamental de recol·lecció i millora de les llavors, de la selecció natural d'espècies, de tenir cura de la salut i l'alimentació

Ens enfrontem a una burgesia aliada amb les transnacionals que tenen moltes armes i maneres de combatre l'MST

els moviments socials, incloent-hi l'MST. Per això es diu que la gent ja no vol mobilitzar-se i que molts moviments són violents. Ens enfrontem a una burgesia aliada amb les transnacionals que tenen moltes armes i maneres de combatre l'MST amb el poder econòmic, públic, la premsa, la policia, els grups paramilitars, entre altres coses, però les famílies segueixen exigint una reforma agrària i hi ha terres per distribuir. Mentre segueixi havent-hi terra sense gent, i gent sense terra, continuarà la lluita per la reforma agrària.

En la xerrada oferta durant la trobada de comitès, apuntaves que hi ha una solució basada en la formació i la cultura, quins són aquests objectius?

Com va apuntar el cubà José Martí: «un poble que no és culte no pot ser lliure, per ser lliure cal ser culte». Culte per conèixer i valorar les cultures de tots els pobles i en aquest cas la nostra cultura camperola. Però no tractada amb una imatge de persones que treballen molt, pateixen molt, són ignorants, sinó que la cultura pot portar a

Entrepobles-Aitram

La banca transnacional i les grans empreses mai no han tingut tants beneficis com en aquests moments per la liberalització de les llavors transgèniques

Defineixi en unes quantes paraules l'essència de l'MST.

Ocupar, resistir i produir.

Actualment el Brasil està de moda com a país emergent, però quina és la realitat del país al marge d'aquesta imatge que mediàticament ens transmeten?

La realitat és que les desigualtats del país són molt grans, encara que és cert que molta gent que abans passava fam avui té uns mínims d'alimentació, però la desigualtat entre rics i pobres és cada vegada més gran. A més, la banca transnacional i les grans empreses mai no han tingut tants beneficis com en aquests moments per la liberalització de les llavors transgèniques. El Brasil, encara que sembli un país amb una forta presència, segueix submís als interessos dels grups econòmics transnacionals (del gran capital).

l'ús de tecnologies que millorin la vida de les persones, però arriben gràcies als estudis. Cal conquerir les universitats, construir el saber des de dins i fora de les universitats. Construir la universitat popular. Nosaltres, com més ens formem, més capacitat tenim per saber quina és la realitat, com actuar i saber on és el combat principal.

Com veu Europa?

Preocupada. Es percep una onada de neonzisme amb tot aquest debat del rebuig dels immigrants i del tancament de fronteres. Es percep una onada de força de la dreta més extrema, però també es nota que la gent comença a reaccionar per la qual cosa em demano si l'estat del benestar ha servit per esmorteir la gent o no. En aquest moment quan els drets comencen a perdre sembla que la gent es llança al carrer, encara que falta una mica de claredat de rumb i més unitat.

Gràcies companya! ■

Feminismes i violència: reflexionar per transformar

Queralt Gómez

Per posar en comú les diferents mirades al món, per compartir les inquietuds i les por, així com els problemes i les lluites, i denunciar les violacions dels drets humans i els conflictes que afecten de manera diferencial a les dones, al mes de juny l'espai Francesca Bonnemaison de Barcelona va acollir les jornades «Les dones primer». Van ser impulsades per Entrepobles amb el suport de diverses organitzacions socials catalanes. En aquest context Alexandra Jurado, Paula Irene del Cid i Carmelina Morán van poder donar a conèixer la seva lluita compartint-la i també aprenent de les experiències d'altres activistes llatinoamericanes, del Marroc i de casa nostra.

«Fem l'amor a la por», diu l'Alexandra Jurado, i explica que la por desestabilitza qualsevol persona i qualsevol societat i que, per això, a Colòmbia s'ha convertit en una estratègia per desincentivar i desmobilitzar els que lluiten per la defensa dels drets humans. Buscar maneres de sobreposar-se a la por, especialment per les dones que són més vulnerables a la violència, és una manera de fer front al conflicte i, per això, aquest és un dels objectius que persegueix el Moviment Social de Dones Contra la Guerra i per la Pau del qual és membre l'Alexandra.

El moviment aglutina una quarantena d'organitzacions de tot el país i un dels projectes que porta a terme és una escola itinerant de drets humans en la qual les dones prenen consciència de quins són els seus drets i les seves capacitats. Contra la insensibilització que pot provocar el fet de normalitzar la violència, fent que els individus se sentin aliens a la realitat que els envolta, l'escola aposta per la recuperació de la identitat cultural i la revalorització de les tradicions. L'Alexandra assegura que «quan es comença a parlar de la por, aquesta es converteix en una fortalesa». Sobreposar-s'hi i convertir el dolor i la tristesa en esperança és una altra de les estratègies que proposa per «fer l'amor a la por». Adonar-se que no s'és l'única víctima, unir veus i esforços per reclamar la veritat, la justícia i la reparació n'és una altra. «Quan la lluita és col·lectiva el conjunt té més força» perquè «si el crit no és només meu, la força de la lluita es fa més gran».

Amb la voluntat de crear xarxes nacionals i internacionals entre moviments de dones que defensen els drets humans es va crear fa quatre anys el Moviment Social de Dones Contra la Guerra i per la Pau. Per això

l'Alexandra no ho va dubtar quan li van proposar de participar al mes de juny en les jornades «Les dones primer», que pretenien ser un espai de discussió amb perspectiva de gènere sobre diferents conflictes vigents actualment i en què, precisament, un dels objectius era posar en comú les experiències de les lluites que les dones duen a terme en contextos de violència per reflexionar sobre la necessitat d'un enfocament feminista.

Una nova mirada

Una necessitat que també tenia molt clara Paula Irene del Cid quan el 1997 es va adonar que calia una mirada feminista per reconstruir el seu país, Guatemala, que acabava de posar fi a 37 anys de guerra. Per això, juntament amb altres dones va crear l'associació La Cuerda que edita una revista amb el mateix nom per oferir, tal com predica el subtítol de la publicació, «mirades feministes a la realitat». La Paula, però, adverteix de la confusió que existeix amb el terme feminista i recalca que «les feministes no només parlen de dones sinó que parlen de tot». Així, en la revista també hi tenen cabuda temes relacionats amb l'ecologisme, el racisme, la justícia, la memòria històrica i la democràcia.

Però, tot i que tenen una agenda política que coincideix en molts punts amb la d'altres organitzacions socials, la Paula lamenta que un dels problemes amb els quals es troba la seva entitat és que quan es tracta de defensar el feminisme les deixen soles. Per això, ella considera que cal un canvi de mentalitat i que no solament s'ha de treballar en la sensibilització sinó que el moviment feminista s'ha de constituir com un subjecte polític de transformació social, que aglutini i involucri el conjunt de les persones, siguin homes o dones.

Clausura de les Jornades de Barcelona

Entrepobles

«són un parell en equilibri que ha de caminar conjuntament tant en l'àmbit polític com de desenvolupament humà». Així, prefereix parlar, no de complementarietat, sinó de corresponsabilitat.

Per exemple, la corresponsabilitat es posa en pràctica quan els dos membres de la parella es fan responsables del que necessita una llar i no vol dir que sigui l'home qui ajuda la dona quan assumeix alguna de les feines. La Carmelina asse-

gura que es tracta d'un canvi de mentalitat necessari entre les dones, però sobretot entre els homes, que ha de permetre que elles no acabin per doblar o triplicar la seva jornada laboral quan, a més d'encarregar-se de les tasques de la casa i de la família, s'encarreguen també de les tasques productives (al camp o en treballs remunerats) i participen en les lluites de les seves comunitats.

Cap a la transformació social

Les reflexions d'aquestes tres dones porten novament a la idea fer donar un tomb a allò que es veu com a natural. Si en el conflicte de Colòmbia les dones són les més vulnerables i moltes vegades s'han convertit en el «paper de carta d'un missatge escrit amb sang», com diu l'Alexandra, hauran de sobreposar-se a la por que això els genera a través de la mobilització; si a Guatemala les dones també van ser víctimes de la mateixa guerra però se les va invisibilitzar, només una perspectiva feminista farà que la nova societat les tingui en compte; si a l'Equador s'han oblidat d'elles quan s'han reivindicat els drets de les comunitats indígenes, caldrà reformular la lluita per fer sentir la seva veu en les futures reformes legislatives que s'estan preparant al país. I com elles tres, moltes altres dones i moltes altres lluites segueixen defensant aquest canvi de mirada que, com recorda la Paula, ha de portar les societats a reinterpretar la realitat que ha estat considerada natural per fer-nos adonar de la multidimensionalitat de les situacions.

En definitiva, per aconseguir la transformació social que es va plantejar en les jornades, asseguren que cal ser conscients de quina és la societat que es vol. Per tant, és imprescindible que el diàleg segueixi estant obert. ■

El feminisme en les mobilitzacions indígenes

La manca de comprensió per part d'altres moviments socials amb què la Paula explica que s'ha trobat s'assembla força a la que han viscut les dones de les comunitats indígenes de Cotacachi. En aquesta zona eminentment rural del nord de l'Equador, als anys setanta van emergir les organitzacions de camperols indígenes que lluitaven contra la discriminació ètnica que patien. En canvi, no va ser fins als anys noranta que les dones també van començar a organitzar-se. Però ho feien de manera que acabaven per enfortir i reforçar els rols tradicionals de les dones, segons explica la Carmelina Morán, membre de l'Assemblea Cantonal de Cotacachi. Per contra, a la dècada del 2000 es va començar a viure un moviment pròpiament feminista dins d'organitzacions mixtes, com la mateixa assemblea de la qual ella forma part. Tot i que aquesta nova perspectiva política no va ser ben rebuda a les organitzacions tradicionals —se les acusava de generar divisió entre els moviments indígenes— ha estat una aposta que ha pres força fins al punt que es va constituir, ara fa tres anys, l'Assemblea Nacional de Dones Populars i Diverses de l'Equador.

Carmelina Morán coincideix amb les guatemalenques de La Cuerda en la idea que cal aproximar-se a la realitat amb una mirada renovada. Explica que segons la cosmovisió indígena, els elements de la natura existeixen en parelles (per exemple, el Sol i la Lluna o l'home i la dona) però argumenta que aquesta idea de complementarietat dels elements s'ha malinterpretat des d'una perspectiva masculista i s'ha convertit la dona en un complement de l'home. Carmelina Morán aposta, en canvi, per la idea d'una complementarietat real en què els dos elements

Per aconseguir la transformació social que es va plantejar en les jornades, asseguren que cal ser conscients de quina és la societat que es vol

Dies de vergonya i de demostració popular

Herriarte

Queerakintza.blogspot

Roda de premsa contra el desallotjament

Feia 13 anys que Kukutza III conduïa un projecte que demostrava que l'autogestió com a mitjà, i la cultura popular com a fi, omplien d'il·lusió no solament un local sinó un barri, una ciutat, un món. En aquest lloc de somni no havien prevalgut els interessos privats per sobre dels interessos socials, la cultura es creava des de baix, des del poble, com alguna cosa antagònica a allò que aquest sistema promou, com l'individualisme i les grans carències socials a les quals s'enfronta aquesta societat a més de la creació de cultura per part de les elits i per a les elits.

Les persones de diversos i variats col·lectius que vam estar-hi vam veure amb vergonya que certs polítics imposen un cop més els interessos privats a un bé cultural. Van desallotjar el Gaztetxe el 19 de setembre i van deixar darrere seu una gran sensació de tristesa. Els que hi érem vàrem rebre una dosi de la seva cultura en forma de pilotes o cops indiscriminats. Enfront d'aquesta situació la gent va respondre amb més mobilització... Però obstinats en la seva tasca, l'endemà passat, van enderrocar Kukutza. Van tallar

l'arbre de l'esperança al mig d'aquest desert, a força de cops i de posar un barri i una ciutat en estat de setge, com si ens volguessin recordar temps foscos.

Kukutza brolla pertot arreu, sent cada dia més la gent que li mostra solidaritat. Aquest sentiment es va deixar veure en les manifestacions celebrades el 27 de setembre a Bilbao, en què milers de persones es van mobilitzar exigint l'absolució de tots els processaments dels dies anteriors i responsabilitats a l'alcalde de Bilbao i al conseller d'interior, i el 8 d'octubre, en què una onada de colors va tornar a omplir Bilbao, sota el lema «Gaztetxeak gara» —som Gaztetxe—. Infinitat de col·lectius donen suport a aquestes manifestacions —uns 180—, que s'hi han unit i s'hi uniran en contra d'aquests dies de vergonya.

Kukutza està i estarà present als carrers i en totes les persones que hem pogut veure la tasca cultural i social que s'hi feia. Per això podem dir amb fermesa que Kukutza IV és cada dia més a prop, perquè ja és a dins de cada persona que ha viscut aquests dies o temps de vergonya. ■

ENTREPOBLES A INTERNET

Cultopias, nou web d'Entrepobles

www.cultopias.org

Explica Eduardo Galeano que, quan era amb el seu amic Fernando Birri, cineasta llatino-americà, a Cartagena d'Índies, Colòmbia, un estudiant va preguntar a Fernando per a què servia la utopia. Fernando Birri, després d'uns segons en silenci, va contestar: «Per a què serveix la utopia? Aquesta és una pregunta que jo em faig cada dia. I acostumo a pensar que la utopia és a l'horitzó i, llavors, si jo camino deu passes, la utopia se n'allunya també deu; si jo en camino vint, la utopia es col·loca vint passes més enllà, per molt que camini, mai l'atansaré. Aleshores, per a què serveix la utopia? Per això, per caminar».

A Entrepobles creiem que caminar, la recerca permanent de l'horitzó utòpic, és la manera de ser coherent amb els nostres principis a favor de la justícia i l'equitat.

Escrivia el poeta Machado: «caminante no hay camino, se hace camino al andar». I això és el que fem, fer camí, impedir que el silenci que se'ns imposa provoqui l'oblit dels somnis. Fem aquest camí amb un motxilla ben proveïda, carregada d'il·lusions i esperances per a un futur millor. Dins de la motxilla hi portem, entre altres coses, música i cançons que ens estimulen i acompanyen; hi portem també els textos que ens guien i ens mostren el camí i hi portem imatges de la gent que anem coneixent en el seu camí. Hi portem també mapes de les cultures i pobles pels que transitem i, de tant en tant, hi incorporem a les butxaques la bellesa de petites i grans obres d'art, fruit de la saviesa i coneixement popular.

Com us podeu imaginar, de vegades aquesta motxilla es fa pesada i només el fet de poder fer ús d'algun dels seus continguts ens dóna força i alè per seguir.

En aquest espai CULTOPIA volem compartir el contingut de la nostra motxilla i homenatjar les persones que han creat la bellesa i el compromís que ens acompanya en les seves músiques, en els seus textos, en les formes creades, en les interpretacions que sorgeixen en els seus moviments, amb l'objectiu d'acompanyar i difondre diferents lluites i moviments socials.

El silenci finalment facilita l'oblit dels somnis

Volem fer visibles i donar valor a aquestes persones, col·lectius i entitats públiques i privades que des del seu mestratge i imaginació, personal o col·lectiva, i des de procedències molt diverses, brinden els seus resultats a les causes que necessiten solidaritat, compromís i acompanyament. Alguns d'aquests grups estan vinculats directament amb els grups i moviments socials amb qui treballem o que acompanyem i formen part la seva pròpia estructura militant; moltes són iniciatives professionals que fan del seu ofici un acte de generositat solidària.

També ens interessa ressenyar aquelles activitats que denuncien la pèrdua d'identitat cultural i treballen en el seu enfortiment (la societat agrària, entre d'altres)

Es tracta d'un web obert, així que esperem les vostres cultopias a: <http://www.cultopias.org/Envianos-una-Cultopia> ■

*A Entrepobles
creiem que
caminar,
la recerca
permanent de
l'horitzó utòpic,
és la manera
de ser coherent
amb els nostres
principis a favor
de la justícia i
l'equitat*

Maleta pedagògica sobre sobirania alimentària

Neus Garriga – Educació Emancipadora, Entrepobles

Com sabeu, un dels eixos en què Entrepobles ha centrat el seu treball en els darrers anys és el que anomenem «suport a la sostenibilitat de comunitats camperoles i *sobirania alimentària*». La nostra experiència i la de les organitzacions amb les quals treballem, al Sud i al nostre país, i el nostre treball de sensibilització, educació i incidència, ens ha portat a l'elaboració d'un seguit ja bastant llarg i variat de materials sobre aquest tema, que hem volgut recopilar en aquesta maleta pedagògica.

Al llarg d'aquests anys, ens hem preocupat per la crisi alimentària, el canvi climàtic, la defensa del territori, i per visibilitzar l'important paper de la dona en les lluites per la sobirania alimentària, i hem contribuït a promoure experiències i alternatives, com ara l'extensió de l'alimentació ecològica de proximitat i d'economia social als menjadors escolars.

En aquesta maleta trobareu respostes a algunes preguntes: per què els aliments viatgen tants quilòmetres i van on hi ha diners en lloc d'anar on hi ha gana?, com podem decidir quina alimentació volem?, per què es conreen cada cop més «aliments per a cotxes»? quina és la realitat de la dona camperola?, quant petroli s'ha necessitat perquè aquesta poma estigui al teu plat?, què hi ha més enllà de les prestatgeries dels supermercats?, per què cada vegada és un negoci més lucratiu especular amb les terres de conreu i amb la gana al món?

Us presentem els materials pedagògics agrupats en cinc blocs de treball:

- Sobirania alimentària,
- Sobirania alimentària i gènere,
- Sobirania alimentària i menjadors escolars ecològics,
- Sobirania alimentària i defensa del territori, i
- Sobirania alimentària i canvi climàtic.

Podem descobrir vídeos, exposicions, guies didàctiques, còmics, jocs per conèixer els conceptes bàsics de la sobirania alimentària. Hi ha materials per a tota la família, com El Gran Joc de les Diferències; per a primària i secundària (<http://ecomenjadors.org>); per a formació professional, batxillerat i educació d'adults (Guia didàctica de l'exposició «Conviure amb la terra»), documentals que ens expliquen històries de persones, de països, d'organitzacions..., perquè pugem reflexionar

sobre la realitat local i global de l'agricultura i l'alimentació.

I, sobretot, perquè cadascú faci el que estigui a les seves mans per canviar aquesta injusta i insostenible realitat, entenent que la forma com ens alimentem expressa en gran manera el món que volem construir. ■

On trobar-nos:

DOMICILI SOCIAL: Pl. Ramon Berenguer el Gran 1, 3r 1a · 08002 Barcelona
T. 93 268 33 66 · F. 93 268 49 13 · www.pangea.org/epueblos · info@entrepueblos.org

ANDALUSIA

- ep.andalucia@entrepueblos.org
- <http://entrepueblosandalucia.wordpress.com>
- Colectivo Diamantino García
C/ Pozo 12 · 41657 Los Corrales

ASTÚRIES

- ep.asturies@entrepueblos.org

CASTELLA-LA MANXA

- ep.castillalamancha@entrepueblos.org

CASTELLA I LLEÓ

- epcyl@pangea.org
- ep.zamora@entrepueblos.org
- ep.burgos@entrepueblos.org
- <http://entrepueblosvalladolid.wordpress.com>
- <http://entrepueblosburgos.wordpress.com>
- <http://entrepuebloszamora.wordpress.com>

CATALUNYA

- penedes@entrepobles.org
- <http://entrepueblosbages.wordpress.com>
- <http://entrepoblespenedes.wordpress.com>
- C/ August 21, entl. 1a · 43003 Tarragona
- C/ Raiera 13
25500 La Pobla de Segur (Lleida)
- Pl. Ramon Berenguer el Gran 1, 3r 1a
08002 Barcelona

COMUNITAT DE MADRID

- ep.madrid@entrepueblos.org
- C/ Atocha 91, 2º · 28012 Madrid

EUSKAL HERRIA

- herriarte@gmail.com

ILLES BALEARS

- C/ Carme, 6 · 07701 Maó (Menorca)
- entrepoblesmallorca@yahoo.es

LA RIOJA

- Apdo. 1.327 · 26080 Logroño

PAÍS VALENCIÀ

- alacant@entrepobles.org
- www.entrepoblesalacant.wordpress.com
- entrepobles.valencia@gmail.com
- C/ Sant Isidre 9 · 03803 Alcoi
- C/ Eslava 123 · 03204 Elx
- C/ Venezuela 1 · 03610 Petrer
- Paratge Sant Josep. C. Pipa 7
12600 Vall d'Uixó (Castelló)

REGIÓ DE MURCIA

- Centro Social La Paz
C/ Antonio Abellan s/n · 30006 Múrcia

Aportacions econòmiques

Banc Popular (0075) Oficina (0128) Núm. c.c. (83-0600501829) • Via Laietana 33 · 08003 Barcelona

Entrepobles - BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sol·licitud d'ingrés com a soci/sòcia

Nom i cognoms

NIF*

Data de naixement

Adreça

.....

C.P. Població

Telèfon Professió

Correu electrònic

Quota:

Entrepobles recomana fixar-la en el 0,7% del salari.

Les quotes s'incrementaran anualment segons l'IPC.

Quota anual 69 € o €

Ordre de pagament per a l'entitat bancària

Banc / Caixa

CODI COMPTE CORRENT (C.C.C.)											
ENTITAT	SUCURSAL	D.C.	NÚM. DE COMPTE								

Sol·licito que fins nou avís, carreguin al meu compte o llibreta els rebuts que periòdicament els presentarà a nom meu **Entrepobles**

Nom i cognoms

Adreça

C.P. Població

Firma

*NIF imprescindible per a desgravament en l'IRPF.

Avis legal: De conformitat amb el que estableix la llei orgànica 15/1999, de 13 de Desembre, de protecció de dades de caràcter personal, i la Llei 34/2002, d'11 de juliol, de serveis de la societat de la informació i de comerç electrònic, l'Associació Entrepobles/Entrepobles/Entrepobos/Herriarte garanteix la confidencialitat i seguretat en el tractament de les dades de caràcter personal, necessaris per poder formalitzar la inscripció com a soci/a. Es pot exercir el dret d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició mitjançant un correu electrònic a la bústia info@entrepueblos.org o per mitjà d'un escrit a: Associació Entrepobles - Plaza Ramón Berenguer El Gran 1, 3r 1a. 08002 Barcelona.